

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ – ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

Докторске академске студије

ИЗВЕШТАЈ КОМИСИЈЕ ЗА ОЦЕНУ ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ ЗА ОЦЕНУ ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ

1.1. ДАТУМ И ОРГАН КОЈИ ЈЕ ИМЕНОВАО КОМИСИЈУ

Одлуком бр. 1064/1, донетом на седници одржаној дана 21.05.2025. Наставно-научно веће Филолошког факултета Универзитета у Београду образовало је Комисију за оцену докторске дисертације докторанда **Игора Поповског** под насловом „**Рецепција стваралаштва Мигела де Сервантеса и шпанске књижевности Златног доба у савременој македонској књижевности и култури**“, урађену под менторским руковођењем др **Јасне Стојановић**.

1.2. САСТАВ КОМИСИЈЕ ЗА ОЦЕНУ ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ

1. ПРЕДСЕДНИК КОМИСИЈЕ

Име и презиме: Владимир Карановић

Звање: редовни професор

Ужа научна област: Хиспанистика, шпанска књижевност

Датум избора у звање: 31.10.2023.

Установа на којој је запослен: Филолошки факултет

2. ЧЛАН КОМИСИЈЕ

Име и презиме: Жељко Донић

Звање: доцент

Ужа научна област: Хиспанистика, шпанска књижевност

Датум избора у звање: 17.12.2019.

Установа на којој је запослен: Филолошки факултет

3. ЧЛАН КОМИСИЈЕ

Име и презиме: Сања Михајловић-Костадиновска

Звање: ванредна професорка

Ужа научна област: Хиспанистика, шпанска књижевност

Датум избора у звање: 17.11.2021.

Установа на којој је запослен: Филолошки факултет „Блаже Конески“, Универзитет „Св. Кирил и Методиј“, Скопје

4. ЧЛАН КОМИСИЈЕ

Име и презиме: **Кликните да бисте почели унос текста.**

Звање: **Кликните да бисте почели унос текста.**

Ужа научна област: **Кликните да бисте почели унос текста.**

Датум избора у звање: **Кликните да бисте почели унос текста.**

Установа на којој је запослен: **Кликните да бисте почели унос текста.**

5. ЧЛАН КОМИСИЈЕ

Име и презиме: **Кликните да бисте почели унос текста.**

Звање: **Кликните да бисте почели унос текста.**

Ужа научна област: **Кликните да бисте почели унос текста.**

Датум избора у звање: **Кликните да бисте почели унос текста.**

Установа на којој је запослен: **Кликните да бисте почели унос текста.**

II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ

Име (име једног родитеља) презиме:	Игор (Димитар) Поповски
Датум и место рођења:	07.11.1989. Ѓорче Петров, Скопје, Северна Македонија
Наслов магистарског рада:	„Интертекстуални дијалози помеѓу англоамериканската и современата македонска поезија“
Датум одбране магистарског рада:	2016.
Установа где је одбрањен мастер рад:	Филолошки факултет „Блаже Конески“, Скопје
Научна област из које је стечено академско звање магистра:	Магистар филолошких наука, наука о књижевности

III СПИСАК НАУЧНИХ И СТРУЧНИХ РАДОВА који су објављени или прихваћени за објављивање у оквиру рада на докторској дисертацији

1. Popovski, Igor. “Cardenio’s Various Fortunes”. In *Современа филологија*. Скопје: ФЛФ, 2022, стр. 105-113. <https://doi.org/10.37834/JCP2252105p>
2. Поповски, Игор. „Сервантес и метатеатарот“. In *Годишен зборник на Филолошкиот факултет*. Скопје: ФЛФ, 2021, стр. 79-96.
3. Поповски, Игор. „Преводната рецепција на творештвото на Мигел де Сервантес на македонски јазик. In *Современа филологија*. Скопје: ФЛФ, 2020, стр. 157-167. <https://doi.org/10.37834/JCP2020157p>
4. Михајловиќ-Костадиновска, Сања и Поповски, Игор. „Рецепција на Генерацијата на 27-ма во Македонија“. In *Аналогии и интеракции во романистичките проучувања*, Скопје: ФЛФ, 2020, стр. 341-361.
5. Поповски, Игор. „Во длабочините на меморијата: ‘Болен Дојчин’ на Богомил Ѓузел и ‘Геронтион’ на Т. С. Елиот“. In *Блесок*, бр. 113, 2017. <https://blesok.mk/mk/литература/во-длабочините-на-меморијата-113/>

Преводи

1. Варгас Љоса, Марио. [*Lituma en los Andes*]. Скопје: Полица, 2024.
2. Варгас Љоса, Марио. [*La tía Julia y el escribidor*]. Скопје: Полица, 2023.
3. Мачадо, Антонио. *Збор во време: избор од поезијата*. Превод со Сања Михајловиќ-Костадиновска. Скопје: Полица, 2021.
4. Луј, Едуар. *Историја на насилството*. Скопје: Полица, 2019.
5. Варгас Љоса, Марио. *Празникот на Прчот*. Скопје: Полица, 2018.
6. Варгас Љоса, Марио. *Пофалба на макеата*. Скопје: Полица, 2017.
7. Кулавкова, Катица. *Хаику елегии*. Скопје: Поетики, 2014.

IV НАСЛОВ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

„Рецепција стваралаштва Мигела де Сервантеса и шпанске књижевности Златног доба у савременој македонској књижевности и култури“

V ПРЕДМЕТ И ЦИЉ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Предмет дисертације је истражување рецепције шпанске књижевности Златног доба у савременој македонској књижевности и култури, с акцентом на најистакнутијем писцу, Мигелу де Сервантесу. Златно доба шпанске књижевности означува период од краја XV до краја XVII века, односно обухвата књижевне епохе предренесансе, ренесансе и барока; савремена македонска књижевност и култура везује се за период од 1945. до данас, то јест почев од кодификације македонског књижевног језика, према класификацији Милана Ђурчинова (2008).

Рецепција подразумева сакупљање, опис и анализу одабраног корпуса (према претходно утврђеном теоријском оквиру), подељеног на следеће сегменте: 1. преведена дела из шпанске књижевности Златног доба на македонски језик; 2. присуство шпанске књижевности Златног доба у савременој македонској књижевности; 3. присуство тема и мотива из шпанске књижевности Златног доба у другим сферама македонске културе, као што су савремени медији, сликарство и позориште.

Циљ истражувања је сагледавање у којој мери и на који начин је шпанска књижевност Златног доба присутна у македонском књижевном и културном окружењу, у виду превода, интертекстуалних контаката између шпанске књижевности поменутог периода и савремене македонске књижевности, те тема и мотива из шпанске књижевности у македонској култури.

Истовремено, у односу на преводилачку рецепцију, извршен је кратак преглед и анализа целокупног преводилачког рада у периоду од 1945. до 2022. године, како би се адекватније сагледао контекст хиспанских књижевности и култура, с акцентом на књижевности Златног доба у македонском преводилачком полисистему. У смислу стваралачке рецепције, у тези је направљена корелација између преведене грађе, интертекстуалних контаката присутних у савременој македонској књижевности, као и тема и мотива у култури (позориште, музичко и ликовно стваралаштво, издаваштво).

Према прелиминарним истражувањима, очекивани резултати су били да заступљеност шпанске књижевности, како у преводу тако и у стваралачкој рецепцији, доживљава флукуацију у периоду од 1945. до 2022. године, односно да се у неким периодима више преводи и ствара, а у другима мање. Коначни налази одређују целокупну ситуацију ове проблематике и показују како су, кроз преводе и кроз изворно уметничко стваралаштво, Сервантес и шпанска књижевност Златног доба присутни у македонској средини, са највећим акцентом на роману *Дон Кихот*.

VI ОСНОВНЕ ХИПОТЕЗЕ ИСТРАЖИВАЊА ДИСЕРТАЦИЈЕ

На основу налаза књижевне критике да македонска књижевност доживљава „убрзани развој“ захваљујући, између осталог, и преводима светске књижевности, кандидат И. Поповски поставља хипотезу да је у том развојном процесу узела учешћа и шпанска књижевност. Иако се предмет истраживања фокусира на анализу рецепције шпанске књижевности Златног доба, докторанд се, ради боље контекстуализације проблема и поузданије провере хипотезе, кроз неколико поглавља осврнуо и на уплив целокупне шпанске књижевности на развој и на физиономију македонске књижевности и културе.

VII КРАТАК ОПИС САДРЖАЈА ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ

Докторска дисертација мр Игора Поповског обухвата 188 компјутерски штампаних страница, а подељена је на неколико главних целина, насловљених: Увод (стр. 1–15); I. Рецепција као модел (16–35); II. Преводна рецепција (36–116), III. Стваралачка рецепција (117–167), Закључак (168–170) и Библиографија (171–187).

Први део истраживања посвећен је рецепцији као моделу за упоредна истраживања. У њему је постављен методолошки оквир и тај део има четири поглавља: 1. Шта каже компаратистика о међукњижевним истраживањима, с посебним нагласком на теорије Диониза Ђуришина; 2. Историјски преглед појма „рецепције“ (Јаус, Ингарден, Гадамер, Изер); 3. Анализа теорије књижевних полисистема и посебан осврт на теорију Итамара Евен-Зохара; 4. Место преводне књижевности у књижевном полисистему, тј. како и зашто настају системи преводне књижевности у датом полисистему, шта они значе за ту средину, а с друге стране како им приступити да би се дошло до одговора на ова питања.

Најважнији део дисертације налази се у оквиру друге и треће целине. Друга је посвећена анализи корпуса који се односи на преводну рецепцију шпанске књижевности Златног доба. Најпре се истиче важна улога преводне књижевности у развоју македонске савремене књижевности, а затим даје осврт на хиспанске књижевности у преводима на македонски језик, а потом и на шпанску књижевност Златног доба. У другом поглављу ове целине следи анализа преводног корпуса, хронолошким редоследом: кандидат почиње прозом и то Сервантесовом (разне преводне верзије и издања *Дон Кихота* и *Узорних новела*), следе дела Грасијана, *Животот на Лазарилџо од Тормес* и *Амадис од Гауле**. Потом се анализирају препевы (четири антологије) и драмска дела Лопеа де Веге, Педра Калдерон де ла Барке и *Селестина* Фернанда де Рохаса. Поглавље се завршава опажањима о месту ових преведених дела у македонском културном систему.

У оквиру треће, најобимније целине дисертације, И. Поповски је изложио и минуциозно истражио по писцима богати стваралачки дијалог између шпанске књижевности Златног доба и македонских аутора – књижевника, сликара, музичара. У првом поглављу говори о значају стваралачког дијалога са страним књижевностима и културама, кратко се осврћући на дијалог између македонске књижевности и хиспанских књижевности у ширем смислу да би дошао до дијалога између македонске књижевности и аутора Златног доба. У другом поглављу је дата анализа корпуса по хронолошком реду. Започиње се референцама из прозе (Видое Подгорец, Васко Ташковски, Луан Старова, Митко Маџунков, Милован Стефановски, Методи Манев, Александар Прокопиев, Трајче Кацаров, Сања Михајловић-Костадиновска). Потом следе поезија (Блаже Конески, Матеја Матевски, Бистрица Миркуловска, Радован Павловски, Борис Апостолов, Ефтим Клетников, Васил Тоциновски, Софе Штерјоски, Петре Бакевски, Раде Силјан, Катица Ђулавкова, Зоран Анчевски, Јордан Даниловски, Трајче Кацаров, Илче Стојановски, Сашо Огненовски, Тихомир Јанчовски, Лидија Димковска) и драма (Петре Бакевски, Георги Сталев, Ана Ристоска Трпеноска). Следећи део чини преглед сценских поставки шпанске драме Златног доба у македонским позориштима (Лопеа де Вега и Калдерона), затим регистровање мотива Златног доба у македонским ликовним уметностима

(Боро Крстевски, Владимир Величковски, Владимир Георгиевски, Драган Поповски), као и две референце из области музике.

Закључак представља резиме свих урађених прегледа и анализа. У њему су истакнута главна запажања у вези са општим стањем овог питања у македонској културној средини.

Библиографија је подељена на примарну и секундарну. Примарна се дели на преводну и стваралачку рецепцију. Секундарна броји 221 јединицу, укључујући референце у облику књиге, као и електронске изворе.

VIII ОСТВАРЕНИ РЕЗУЛТАТИ И НАУЧНИ ДОПРИНОС ДИСЕРТАЦИЈЕ

Овом дисертацијом обављен је велики и значајан посао регистровања, дефинисања, анализе и вредновања одјека шпанске књижевности Златног доба у савременој македонској књижевности и култури. Кандидат мр Игор Поповски је педантно истражио разне видове присуства писаца овог периода шпанске литературе у књижевним, позоришним, музичким и ликовним остварењима македонских аутора од 1945. до данас.

Полазећи од важне тачке – претпоставке да је у 16. веку досељење шпанских Јевреја - Сефарда на подручје Македоније створило услове за контакт, а некој врсти каснијег приближавања допринео и Шпански грађански рат–, докторанд ипак везује почетак значајнијих културних утицаја за период после 1945, тј. од тренутка кодификације македонског језика. Стога је фокус ове тезе на македонској књижевности и култури од поменуте године па до данашњих дана.

Полазна констатација кандидата настала је из чињенице да је реч о неистраженом пољу и да, конкретно, књижевност шпанског Златног доба до сада уопште није била предмет научног истраживања и исцрпне анализе. С обзиром да је реч о изузетно богатом и на светском нивоу цењеном уметничком корпусу у чијим оквирима стварају највећи шпански писци, на првом месту Сервантес (из чијег дела су се у речничком корпусу македонског језика нашле речи „донкихотство” и „донкихотштина”), Поповски с правом сматра нужним да се испита и овај део историје рецепције поменутог литерарног система. Он поставља, а потом и доказује хипотезу да примање шпанске књижевности Златног доба нема свој стални ток и развој у савременој македонској књижевности и култури, већ да доживљава флукуације, како у преводној, тако и у стваралачкој рецепцији. Констатује да је у преводној рецепцији ова културно-уметничка епоха на нижем нивоу у поређењу са савременим хиспанским књижевностима, али да се зато у стваралачкој рецепцији, пре свега захваљујући *Дон Кихоту*, може приметити знатна активност.

Истраживање мр Игора Поповског фокусира се на контактне везе између две поменуте књижевности, изузимајући шире типолошке релације (на пример, идеал „донкихотизма” може се срести и тамо где се не односи директно на Сервантесов роман). Стрпљиво и методично је обављен посао регистровања, систематизације и испитивања грађе састављене од жанровски, формално и садржајно разнородних записа, текстова и уметничких остварења (књижевност, позориште, сликарство, музика), после чега су уследили тумачење и анализа, сигурним кретањем кроз материју и уз одличан осећај за селекцију, неопходан у овој врсти рада.

Колега Поповски је брижљиво пописао наслове везане за преводну и критичку рецепцију дела ренесансних и барокних шпанских писаца – прозних, поетских и драмских –: Гарсиласа, Сервантеса, Лопеа де Вега, Грасијана, Калдерона, Гонгоре, Кевода, итд, као и за присуство витешког, пикарског романа и *Селестине* на македонском језику и у македонској културној средини, понудивши зналачки приказ издања, њихове садржине и графичке опреме, па и увид у квалитет и домете превода (без упуштања у исцрпну филолошку анализу, што и није био предмет дисертације). Констатује да поменути аутори и дела имају пре свега књижевноисторијски значај у македонској средини, док је једно кључно остварење, Сервантесов *Дон Кихот*, уткан у саму срж савремене књижевности на македонском језику. Пратећи ту тематску линију, докторанд је исцрпно приказао историју превођења *Дон Кихота* на македонски, представивши интегрална издања, она скраћена и прилагођена, као и она

преведена са шпанског, српског или бугарског, а потом сву пажњу, с правом, усмерио на присуство и утицај Сервантесовог романа на уметничко стваралаштво своје земље, и то на разне књижевне врсте (роман, приповетка, есеј, поезија, драма), на сликарство и музику. Проучавајући место и значај *Дон Кихота* код читавог низа аутора присутних на књижевној сцени од 1945. до данас, Поповски закључује да је Митко Мадунков аутор који навише и најсистематичније користи Сервантесове мотиве и ликове, те да је његов романескни свет изграђен на *Дон Кихоту*. Констатује како је он једини који ствара двосмерну интертекстуалну релацију – пуно црпи из *Дон Кихота*, али и богати Сервантесов роман својим уникатним тумачењима. Докторанд је затим утврдио да остали прозаисти, али и песници, углавном не одступају од типичног тумачења романа и лика (метафора узалудне борбе, пораза, илузија и идеала), а међу истраженим ауторима су се нашли врхунски песници попут Матеје Матевског, Блажа Конеског, Радована Павловског и других. Поповски подцртава да већина анализираних аутора припада генерацијама рођеним између 1930. и 1950. године, што потврђује да интересовање за актуализацију мотива и мита о Дон Кихоту није више толико присутно као у прошлости, мада јесте константно.

Општи закључак ове докторске дисертације јесте да је шпанска књижевност Златног доба присутна у македонском преводилаштву и уметничком стваралаштву, те да је допринела њиховом развоју и богаћењу. Сервантесов роман и лик идалга из Манче, витални и после четири века, оставили су на македонске ствараоце дубок и трајан печат. У том смислу докторанд констатује да се може говорити о *македонском донкихотизму* (‘склоност кон мечтаење, кон авантури’) и *македонској донкихотитини* (‘сета залудност на постапките и идеите на Дон Кихот’).

Ово исцрпно научно истраживање на тему рецепције стваралаштва Мигела де Сервантеса и шпанске књижевности Златног доба у савременој македонској књижевности и култури утемељује систематско бављење хиспанистиком у тој земљи и представља неопходан полазни темељ за даља истраживања на пољу литерарних веза између поменутих књижевних система. Теза кандидата Поповског добија посебну вредност због досадашњег недостатка свеобухватних и систематизованих проучавања стваралачког дијалога македонских писаца и културних стваралаца с другим књижевностима и културама, посебно са хиспанском.

Игор Поповски је теми приступио савесно, темељито и зрело. Он је подробно истражио све случајеве сусрета македонске књижевности с неким видом шпанске књижевности Златног доба, културе или цивилизације, на првом месту с *Дон Кихотом*. Његово усмерење страног филолога није га одвело ка пуком регистровању импулса везаних за шпанску књижевност Златног доба, већ му је омогућило да креативно, студиозно и из различитих углова сагледа како из сусрета два литерарна система настаје нови спој. То је свакако велики и значајан допринос ове дисертације, те је она кључан допринос македонској науци о књижевности и проучавању рецепције Мигела де Сервантеса, али једнако и квалитетном компаративном сагледавању шпанске и македонске књижевности.

IX ПРОВЕРА ОРИГИНАЛНОСТИ ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ

На основу *Правилника о поступку провере оригиналности докторских дисертација које се бране на Универзитету у Београду* и налаза у извештају из програма *iThenticate*, којим је извршена провера оригиналности докторске дисертације **„Рецепција стваралаштва Мигела де Сервантеса и шпанске књижевности Златног доба у савременој македонској књижевности и култури“** аутора мр Игора Поповског, констатовано је да утврђено подударање текста износи 3%.

Овај степен подударности последица је **цитата, личних имена, библиографских података о коришћеној литератури, тзв. општих места и података, као и претходно публикованих резултата докторандових истраживања, који су проистекли из његове дисертације**, што је у складу са Чланом 9. Правилника.

На основу изнетог, а у складу са ставом 2 Члана 8. *Правилника о поступку провере оригиналности докторских дисертација које се бране на Универзитету у Београду*, извештај указује на оригиналност докторске дисертације, те се прописани поступак припреме за њену одбрану може наставити.

X ЗАКЉУЧАК И ПРЕДЛОГ

Комисија за оцену докторске дисертације констатује да је дисертација **„Рецепција стваралаштва Мигела де Сервантеса и шпанске књижевности Златног доба у савременој македонској књижевности и култури“** кандидата **мр Игора Поповског** оригинално и самостално научно дело и да су се стекли услови за њену јавну одбрану.

Комисија стога предлаже Наставно-научном већу Филолошког факултета Универзитета у Београду да прихвати с позитивном оценом Извештај о оцени докторске дисертације под насловом **„Рецепција стваралаштва Мигела де Сервантеса и шпанске књижевности Златног доба у савременој македонској књижевности и култури“**, коју је урадио кандидат **мр Игор Поповски** под менторством др Јасне Стојановић и да је, у складу са прописима, упути Већу научних области друштвено-хуманистичких наука Универзитета у Београду на разматрање.

ПОТПИСИ ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ:

1. _____
др Владимир Карановић
председник Комисије
2. _____
др Жељко Донић
члан Комисије
3. _____
др Сања Михајловић-Костадиновска
члан Комисије
4. _____
др Кликните да бисте почели унос текста.
члан Комисије
5. _____
др Кликните да бисте почели унос текста.
члан Комисије